

Motion till riksdagen 1985/86:Jo519

Jörn Svensson m. fl. (vpk)

Granskning av djurförsöks vetenskapliga värde

Den allt livligare offentliga diskussionen om exploatering av och experiment med djur har bl. a. inriktat sig på värdet av djurförsök från principiell och vetenskapsteoretisk ståndpunkt. En av utgångspunkterna för diskussionen har varit faktiska exempel på att preparat varit skadliga för människor, trots att de enligt försök på djur ansetts oskadliga.

Problemets kärna är naturligtvis den etiska fråga som här uppstår: Kan det över huvud försvaras, att utsätta djur för lidanden, om dessa ur människans synvinkel dessutom är vilseledande eller meningslösa?

Redan på ett teoretiskt plan kan en rad skäl framföras för allvarliga tvivel på djurförsökens informativa värde.

Mellan människan och andra djurarter ligger en mycket lång tidrymd av biologisk utveckling. Denna evolution har hela tiden ökat avståndet och jämförbarheten mellan arterna. Men framför allt är djuren i full utsträckning underkastade den biologiska evolutionen och urvalsprocessen. För den moderna människan har den civilisatoriska utvecklingen neutraliserat denna process. Människan är en produkt av en mot den naturliga urvalsprocessen skyddad tillvaro. Detta är en kvalitativ skillnad i förhållande till djurvärlden, som logiskt måste göra jämförbarheten osäker.

Djurtester har som uppgivet motiv att undersöka bakgrund och mottaglighet för sjukdomar liksom reaktioner i övrigt på olika preparat och substanser. Tester på djur kan emellertid nästan aldrig reproducera sådana komplicerade kombinationer av omständigheter, som förekommer i människans miljö. Människans miljö är oerhört mycket subtilare och mångsidigare, då det gäller påverkan från olika substanser och kombinationer därav. Det faktum att en substans verkar olika på människor, beroende på det sammanhang, vari påverkan sker, gör också att djurförsök kan slå helt fel.

Ett praktiskt exempel på tvivelaktigt värde av djurförsök är allergitester. Allergiska reaktioner hos en människa är något annat och vida mer komplicerat än blott en enkel reaktion på ett visst allergen. En mängd andra faktorer styr reaktionen, både de yttre omständigheterna vid påverkan och psykiska bakgrundsfaktorer — dvs. ting som inte kan reproduceras vid djurtester.

Det mest påtagligt tvivelaktiga i branschen är användning av djur vid tester av psykofarmaka. På psykets område existerar över huvud taget ingen parallellitet i vetenskaplig mening mellan människor och djur. Människans hjärna har — utan att fysiologiskt förändras nämnvärt — under utvecklingens gång byggt psykiska strukturer av ett slag, som saknas hos djuren. Det är

i de avancerade strukturerna i det mänskliga psyket, som psykiska konflikter i förhållande till omgivning väsentligen uppstår och utspelas. Djurförsök ger här ingen egentlig information — detta bortsett från att ingen forskare ju egentligen kan utröna vad experimentdjuren psykiskt upplever.

Att djurförsök trots dessa uppenbara tvivel används, synes delvis bero på att många sammanhang tolkas från snävt fysiologiska utgångspunkter, när de i själva verket har sin tyngdpunkt i andra faktorer. Det är t. ex. en högst tvivelaktig hantering att ge djur alkohol för att vinna information om människors alkoholism. Alkoholmissbruk i det mänskliga samhället beror ju väsentligen på annat än fysiologiska förhållanden. Dessa förhållanden kan med mycket större säkerhet och mer direkt studeras t. ex. via medicinska data eller via utförliga anamneser med alkoholproblematikerna själva. Vad en råtta — eller ännu värre en berusad fågel! — kan säga oss om alkoholproblemen, torde ha föga värde.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de logiska och teoretiska invändningarna redan vid ett första påseende är så allvarliga, att de ger skäl för en grundlig undersökning om djurförsökens värde. De borde dessutom föranleda ett krav på omvänd bevisföring från djurförsökarnas sida — endast om den vetenskapliga metoden är säker och tillräckligt förfinad, borde man över huvud ens överväga djurförsök. En sådan omvänd bevisföring är desto mer motiverad, som djurförsök alltfjämt används också i fall där alternativa och bättre metoder redan finns.

Hemställan

Mot bakgrund av vad här anförts föreslås

att riksdagen hos regeringen begär en kvalificerad, självständig och kritiskt grundad utredning om det vetenskapliga värdet i försök med djur.

Stockholm den 27 januari 1986

Jörn Svensson (vpk)

Viola Claesson (vpk)

Oswald Söderqvist (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Inga Lantz (vpk)

John Andersson (vpk)